
2023

ÜLEVAADE: VARJEEHITISED ERAKONDADE VALIMISPROGRAMMIDES

Kriisiuuringute Keskus

Mõtle ette, mõtle järele!

Varjendid ja varjumiskohad on tsiviilkaitse üheks oluliseimaks elemendiks – nende abil kaitseb riik hädaolukordades ja sõjalistes konfliktides oma elanikke.

Kriisiuuringute Keskus analüüsis 2023. aasta Riigikogu XV koosseisu valimiste eel Eesti erakondade valimisprogrammide poliitilisi lubadusi tsiviilkaitse vaatest. Esimeses ülevaates on fookuses varjendid ja varjumiskohad.

Valimisprogrammide analüüs annab ülevaate, milline on 2023. aasta Riigikogu valimistel osalevate erakondade programmiline nägemus varjeehitiste valdkonna arendamiseks.

Loodame, et ülevaatest on kasu tsiviilkaitse valdkonnast huvituvale valijale, aga ka ajakirjanikele ning valimisdebatide juhtidele.

Esikaane fotod:

- purustatud kortermaja Borodiankas, Kiievi obl., Ales Utšinau
- päästetöötaja kahjustatud hoone ees, David Peinado

Ülevaate koostajad:

Hannes Nagel ja Anne-May Nagel (MTÜ Kriisiuuringute Keskus, 2023).

Ülevaate andmete kasutamisel palume viidata allikale järgmiselt:

KRUK. 2023. Ülevaade: varjeehitised erakondade valimisprogrammides. Varjeehitised, (1).

ANALÜÜS

Analüüsisime 8 erakonna valimisprogramme seisuga 28. jaanuar 2023.

Järgnevalt esitame juhuslikus järjekorras kommenteeritud ülevaate Eesti erakondade lubadustest varjehitiste rajamise või korrastamise valdkonnas.

KESKERAKOND

Väljavõtte erakonna 2023. aasta valimisprogrammist:

Arendada välja varjumiskohad hädaolukorra või sõjaohu tarbeks, et kaitsta meie inimesi. Seame avalikule sektorile kohustuse rajada uusehitustesse varjendid.

(Keskerakond 2023: 27)

KOMMENTAAR

Selgusetuks jääb, kes peaks varjumiskohtade arendamisega tegelema ning mida mõeldakse täpselt termini "varjumiskohad" all – kas avalikke varjumiskohti või varjendeid?

Punktis, mis puudutab varjumiskohtade arendamise vastutust on oluline teada, kas see jääb avaliku või erasektori kanda. Samuti seda, kas see jääb keskvalitsuse või omavalitsuste tööks.

Varjendite rajamise puhul on räägitud vaid avaliku sektori kohustusest ning uusehitistest. Vaid uusehitistele keskendumine toodab ühiskonnas ohutusalast kihistumist, tegeleda tuleks ka olemasoleva elamufondiga.

ANALÜÜS

ISAMAA

Väljavõtte erakonna 2023. aasta valimisprogrammist:

Isamaa arendab elanikkonna kaitsevõimet, strateegiliste varude soetamist ning varjumisvõimalusi.

(Isamaa 2023: 15)

KOMMENTAAR

Erakond Isamaa mainib varjeehitiste temaatikas vaid varjumisvõimaluste arendamist, sedagi lühidalt. On ebaselge, kes, mis mahus, kuidas ja kuhu seda tegema peaks. Ei selgu, kas peetakse silmas varjendeid, varjumiskohti või mõlemaid, ehk mida peetakse silmas mõiste „varjumisvõimalus“ all.

ROHELISED

Väljavõtte erakonna 2023. aasta valimisprogrammist:

Panustame järjepidevalt riigi kodaniku- ja tsiviilkaitse arendamisesse nii varjendite, oskuste, koostöö jm läbi.

(Rohelised 2023)

KOMMENTAAR

Rohelised kirjeldavad panustamist varjendite arendamisse. Paraku pole täpsemalt esile toodud, mida see tähendab – kas uute varjendite ehitamist, muudatusi seadusandluses ning seda, kellele need ülesanded antakse. Ka roheliste puhul jääb vajaka täpsematest selgitustest.

ANALÜÜS

SOTSIAALDEMOKRAADID

Väljavõtte erakonna 2023. aasta valimisprogrammist:

Kehtestame varjendite ehitamise kohustuse uutele kortermajadele ning toetame korteriühistuid keldrite muutmisel varjumiskohtadeks [...] Nüüdisajastame elanikkonna kaitseplaaniid ning loome üleriigilise varjumiskohtade võrgustiku.

(SDE 2023: 27)

KOMMENTAAR

SDE valimisprogrammis on esile toodud nii varjendite ehitamine uute kortermajade juurde (muudatus seadusandluses) kui ka korteriühistute toetamine keldrite muutmisel varjumiskohtadeks.

Kuigi erakonna valimisprogrammis on esindatud mõlemad, paneb see tulevase uusehitiste ja hiljemalt 2023. aastal valminud kortermajade elanikud ebavõrdsesse seisu, sest varjend ja varjumiskoht pole kaitsevõimekuselt võrdväärsed. Siiski on see parem variant, kui vaid uusehitiste juures varjendeid luua.

Valija huvides on detailsemalt teada ka seda, kuidas plaanitakse keldrite ümberehitust rahastada ja mil määral. Juhul, kui plaan on teha analoog Kredexi renoveerimismeetmele, siis sellega kaasnevad teatud murekohad:

- kuidas vältida olukorda, kus napi ajaga on rahad välja jagatud ja ülejäänud, aeglasemalt reageerivad ühistud jäävad väga pikka ootejärjekorda?
- kuidas tagatakse võrdne kohtlemine – kas maapiirkonnad ja linnade ühistud taotleavad samast meetmest või programmist?

Üleriigilise varjumiskohtade võrgustiku loomise juures jääb ebaselgeks, kas see ülesanne jääb kohaliku omavalitsuse või mõne riigiameti kanda või kaasatakse ka erasektor.

ANALÜÜS

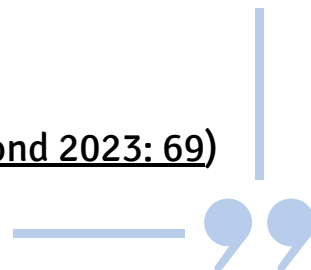
REFORMIERAKOND

Väljavõtte erakonna 2023. aasta valimisprogrammist:

Toetame varjumiskohtade loomist.

(Reformierakond 2023: 69)

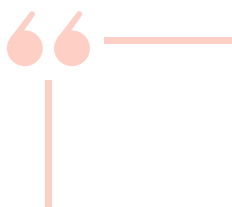

KOMMENTAAR

Reformierakonna valimisprogrammis puudutab varjeehitisi vaid üks lause ning sedagi umbmääraselt. Kirjeldatakse varjumiskohade loomise toetamist, aga jääb selgusetuks, mida selle all silmas peetakse.

Ei eristata varjendeid ja varjumiskohti ning mõistest „toetame“ ei selgu, mille juurde varjumiskohtade loomist (uusehitised vs olemasoleva elamufond) ja kuidas toetatakse. Kas toetus väljendub hoopiski õiguslike muudatuste tegemises?

EESTI KONSERVATIIVNE RAHVAERAKOND

...

KOMMENTAAR

Eesti Konservatiivne Rahvaerakond ei käsitle oma 2023. aasta Riigikogu valimisprogrammis (EKRE 2023) varjeehitiste temaatikat.

ANALÜÜS

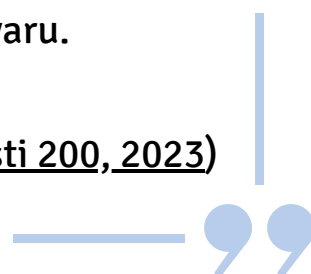
ERAKOND EESTI 200

Väljavõtte erakonna 2023. aasta valimisprogrammist:

Ehitame varjendid ja ohusireenid ning loome kriisivaru.

(Eesti 200, 2023)

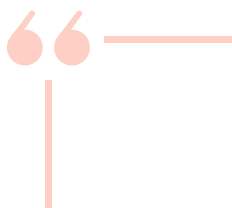

KOMMENTAAR

Eesti 200 nipsisõnaline kirjeldus toob esile varjendite ehitamise.

Kirjeldataud pole, kelle ülesandeks see saab, kuidas seda rahastatakse ning kas varjendite ehitamine puudutab kogu elamufondi või vaid uusehitisi.

ERAKOND PAREMPOOLSED

...

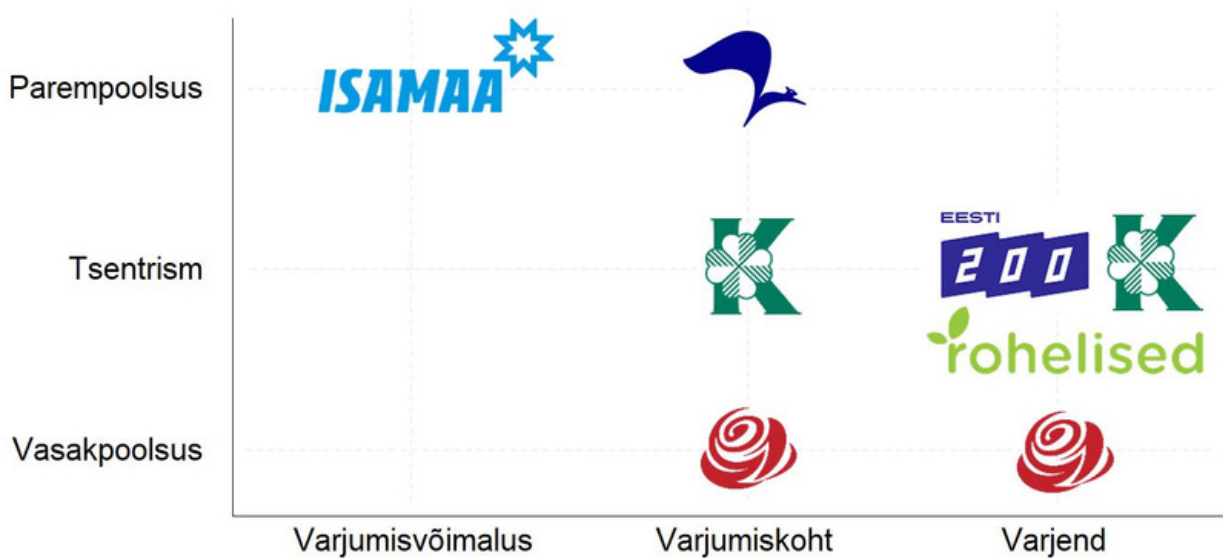

KOMMENTAAR

Erakond Parempoolsed ei käsitle 2023. aasta Riigikogu valimisprogrammis (Parempoolsed 2023) varjeehitiste temaatikat.

ANALÜÜS

Joonis 1: varjeehitiste käsitus 2023. aasta Riigikogu valimisprogrammides

Joonisest 1 lähtub, et oma valimisplatvormides on varjendite tasandil varjeehitiste arendamist kirjeldanud pigem tsentristlikud ja vasakpoolsed erakonnad, ebamäärasemalt varjumiskohtadest või varjumisvõimalustest kõnelevad pigem parempoolsed parteid.

Just varjendite esile toomine on oluliseks indikaatoriks, sest varjend on maapinnast allpool või pinnase sees selleks eraldi ehitatud ruum, mis pakub kaitset ohtlikemate plahvatuse mõjude, näiteks ülerõhu ja lööklaine eest, varjumiskoht on aga ehitis, mis kaitseb lõhkekeha plahvatuse mõjul lenduvate kildude jm esemete eest (Päästeamet 2023).

Kaheksa erakonna valimisprogrammide varjendeid ja varjumiskohti puudutavate valimislubaduste analüüsis ilmnnes, et kaks erakonda ei käsitle teemat oma valimisprogrammis üldse.

Kõige detailsemalt on varjeehitiste teemat valimisprogrammis avanud Sotsiaaldemokraadid ja Keskerakond.

Napisõnalisusega paistavad silma Reformierakond, Isamaa, Rohelised ja erakond Eesti 200.

Eesti Konservatiivse Rahvaerakonna ja Parempoolsete erakonna valimisprogrammis varjeehitiste teemal lubadusi pole.

Varjendite valimislubaduste puhul ilmnnesid järgmised peamised sarnasused:

- kalduvus elamufondi omanike ebavõrdsele kohtlemisele,
- selgusetus tulevaste ülesannete ja kohustuste jagunemises,
- ebamäärasus toetamise ja nende põhimõtete asjus.

Ühtlasi teeb murelikuks ka mõistete ebaselgus – räägitakse segamini varjumisvõimalusest, -kohast ja varjenditest.

Mõned erakonnad on selles osas siiski konkreetsemad, mis on oluline ka valijale, sest mainitud varjeehitised pole kaitsevõimelt võrdsed.

KÜSIMUSED VALIJALE

- Kas erakond on kajastanud varjeehitisi oma valimisprogrammis?
- Kui selge on erakonna seisukoht?
- Mida lubatakse tsiviilelanikule – kas varjumiskohta, varjendit või midagi ebamäärasust nagu varjumisvõimalus?
- Kas tegeletakse vaid uusarendustega või laiemalt terve elamufondiga? Seejuures tasub mõelda, kas erakond pakub Sinu elukohale sobivat lahendust.

ALLIKAD

- [Anon.], 2023. Eesti Keskerakond: valimisplatvorm Riigikogu XV koosseisu valimistel, Keskerakond, 28.01.2023. Leitav: <https://web.archive.org/web/20230125082848/https://www.keskerakond.ee/files/valimisplatvorm3.pdf> (kasutatud 28.01.2023).
- [Anon.], 2023. Eestluse elujõud: Isamaa valimisprogramm 2023. Isamaa, 28.01.2023. Leitav: <https://web.archive.org/web/20230128174941/https://isamaa.ee/iwp/wp-content/uploads/2023/01/Isamaa-PROGRAMM-RK2023-pikk-02.pdf> (kasutatud 28.01.2023).
- [Anon.], 2023. SDE programm 2023. aasta Riigikogu valimistel – Tugev Eesti: Toimetulek on julgeolek! SDE, 28.01.2023. Leitav: https://web.archive.org/web/20230128175022/https://valimised.sotsid.ee/wp-content/uploads/2023/01/SDE-2023-programm_A4.pdf (kasutatud 28.01.2023).
- [Anon.], 2023. Reformierakonna valimisprogramm 2023: Kindlates Kätes Eesti. Reformierakond, 28.01.2023. Leitav: https://web.archive.org/web/20230128174916/https://reform.ee/riigikogu-valimised-2023/wp-content/uploads/2023/01/Reformierakond_Kindlates-kates-Eesti_programmiraamat_DIGI.pdf (kasutatud 28.01.2023).
- [Anon.], 2023. Eesti Konservatiivse Rahvaerakonna 2023. aasta Riigikogu valimiste programm. EKRE, 28.01.2023. Leitav: http://web.archive.org/screenshot/https://ekre.ee/ekre_2023_aasta_riigikogu_valimiste_programm (kasutatud 28.01.2023).
- [Anon.], 2023. Programm Riigikogu valimised 2023: Kõikide võimaluste Eesti, Eesti 200, 28.01.2023. Leitav: <https://web.archive.org/web/20230128060421/https://www.eesti200.ee/programm> (kasutatud 28.01.2023).
- [Anon.], 2023. Programm 2023: Roheline energia, tark areng. Eestimaa Rohelised, 28.01.2023. Leitav: <https://web.archive.org/web/20230128174208/https://rohelised.ee/programm> (kasutatud 28.01.2023).
- [Anon.], 2023. Parempoolsete põhiseisukohad Riigikogu valimistel. Parempoolsed, 28.01.2023. Leitav: <https://web.archive.org/web/20230128180139/https://parempoolsed.ee/riigikogu-valimised-2023/parempoolsete-pohiseisukohad-riigikogu-valimistel/> (kasutatud 28.01.2023).
- Riik, M. 2021. EBAAUS MÄNG? KredEXi rahajagamine lõppes juba enne algust! Õhtuleht, 23.04.2021. Leitav: <https://www.ohhtuleht.ee/1032215/ebaaus-mang-kredexi-rahajagamine-loppes-juba-enne-algust> (kasutatud 28.01.2023). [vt lähemalt ka: Riik, M. 2021. Kes ees, see mees! Kredexi rahasüstid saavad need, kel kiirem internet. Õhtuleht, 24.04.2021, (94), lk 2].
- [Anon.], 2023. Hädaolukorraks valmistumine. Päästeamet, 28.01.2023. Leitav: <https://www.rescue.ee/et/juhend/haedaolukorraks-valmistumine/varjumine> (kasutatud 28.01.2023).

Kriisiuuringute Keskus (KRUK) loodi 2022. aastal eesmärgiga populariseerida ja arendada kriisijuhtimise valdkonda ning algatada valdkondlikel teemadel ühiskondlikke debatte.

Viime läbi kriisijuhtimise alaseid uuringuid, mille tulemused kajastuvad nii erinevates ülevaadetes, raportites kui ka kodumaistes ja rahvusvahelistes eelretsenseeritud teadus- ja populaarteaduslikes artiklites.

Koostaja

MTÜ Kriisiuuringute Keskus

registrikood: 80606975

www.kruk.ee

info@kruk.ee

 [Kriisiuuringute Keskus](#)

Kriisiuuringute Keskus

Mõtle ette, mõtle järele!